

50 de ani de la martiriul lui Nicolae Iorga

Cînd ne vin în mînte vorbele cronicarului „nașe și la Moldova oameni”, se cîrvin să ne gîndim cu eclaxie la personalitatea genială a lui Nicolae Iorga, mare istoric, om politic, umanist de tip renașcentist.

Născut la Botoșani, la 17 iunie 1871, acesta dă dovadă de timpuriu, de calități intelectuale de excepție : la 13 ani publică articole în ziarul „Românul” (Roman) ; își ia licența la numai un an și trei luni de la înscrierea în facultate. Își continuă studiile la École des Hautes Études din Paris, unde obține titlul de diplomat (1883), la Leipzig își ia doctoratul în filozofie (1893). Aici îl are ca profesor pe celebrul istoric Karl Lamprecht, „înovatorul istoriei culturale”. Începînd cu anul 1884, Nicolae Iorga devine profesor la catedra de istorie medie și modernă la Universitatea din București, fiind creatorul unei veritabile școli de istorie românească. Membru al Academiei Române și doctor honoris causa a numeroase universități din lume. El este creatorul Institutului de Studii Sud-Est Europene (1914) ; al Institutului de Istorie Universală (1934), al Universității Populare din Vălenii de Munte etc.

Referindu-se la activitatea științifică a marelui savant, George Călinescu scria : „El e un specialist total, un istoric care a sorbit apa tuturor. Nu este cu puțință să-ți alegi un domeniu oricît de îngust și umbrat de istorie română fără să constăți că N. Iorga a trecut pe acolo și a tratat tema în fundamentul ei. Multă vreme istoricul următor va fi osîndit să corecteze, să sporească sintezele lui N. Iorga (de unde și critica tehnică), plăcerea de a intra într-o pădure virgină îi va fi refuzată. Cunoașterea aproape monstruoasă a istoriei universale și române în cele mai mici detalii, direct de la izvoare i-a îngăduit istoricului să improvizeze la cerere și la timp scurt istorii parțiale : monografiile de orașe, de domnii, de familii, istorii de relații, istoria bisericii, istoria armatei, istoria comerțului, istoria literaturii, istoria călătorilor străini, a tipăriturilor. Și acestea nu sînt simple îndreptare, sînt sinteze complete, exhaustive, uneori disperant de amănunțite, egoiste în note, pînă a nu lăsa altora bucuria unui adaos. Sintezele se pot reface mai „științifice”, tipograficește, amenda pe ici, pe colo, în substanță ele rămîn monumente definitive de care trebuie să se țină seamă. Iorga este în istorie Virgiliu, Sf. Paul și Beatrice laolaltă, care te conduce

din infernul diplomelor pînă în zona celestă a viziunilor totale”

Paralel cu activitatea istorică și didactică, Nicolae Iorga a desfășurat o intensă activitate politică și publicistică. A fondat și condus ziare și reviste : „Neamul Românesc” (1906-1910), „Floarea darurilor” (1907), „Neamul Românesc Literar” (1908-1912), „Drum drept” (1912-1915), „Ramuri” (1926-1927) ș.a. Urișa sa activitate științifică, culturală, literară și politică s-a materializat în peste 1350 de volume și broșuri, cca. 25 000 articole, însumînd peste 160 mii de pagini. Dintre lucrările de istorie publicate în limbi străine și de larg ecou amintim : Notes et extraîtes pour servir à l’histoire des croisades au XV-ème siècle (6 vol., 1899-1916), Geschichte des rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatsbildungen (2 vol. Gotha, 1905), The Byzantin empire (Londra, 1907), Geschichte des Osmänjischen Reiches (5 vol., Gotha, 1908-1918) ; Der lateinische Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen während des Mitellalters (Berlin, 1909), Histoire des roumains des Transylvanie et de Hongrie (2 vol., 1915-1916), Formes byzantines et réalités balcaniques (Bucarest-Paris, 1922), Histoire des Roumaines et de la Romanité orientale (1937-1945).

În întreaga sa viață, Nicolae Iorga a luptat pentru făurirea și integritatea Statului Național Unitar, a României reîntregite, pentru apărarea democrației împotriva oricăror forme de mișcări totalitariste, extremiste. Drept consecință, marele savant patriot a fost ucis mișelește de legionari în îndoliatul an 1940. Martiriul lui a fost martiriul lui Horia, Cloșca și Crișan, al lui Mihai Viteazul, Miron Costin, al altor mari bărbați ai neamului. Tragedia lui a fost tragedia poporului român.

În semn de pios omagiu, prezentăm mai jos, textul conferinței sale „Sat și oraș”, ținută, în anul 1927, la Institutul Social Român, text stenografiat de H. Stahl și publicat de Dimitrie Gusti în revista „Sociologie românească”, anul V, nr. 1-6, 1943 și prelegerea Venituri și cheltuieli ținută la Universitatea populară din Vălenii de Munte în 1932.

dr. IANCU FILIPESCU